

بررسی و ارزیابی نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

○ صاحب امتیاز: آستان قدس رضوی، مدیرمسئول: دکتر سید
علی اردلان جوان، سردبیر: دکتر محمد حسین دینانی، هیات
تحریریه: دکتر مهدی پریخ، دکتر محمد حسین دینانی، دکتر
رحمت الله فتاحی، دکتر عبدالحسین فرج پهلوی، دکتر مرتضی
کوکبی، دکتر محمود یزدی، نشانی: مشهد، حرم مطهر، سازمان
کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی تلفن:
۲۲۱۱۱۵۴، بهای اشتراک سالانه ۱۲۰۰ تومان

همراه با تخصصی شدن علوم و نظر به این که انتشار مقالات در
مجلات علمی نسبت به سایر منابع اطلاعاتی با سرعت بیشتری
صورت می‌پذیرد، مطالب این نوع منابع نیز معمولاً از روزآمدی بیشتری
برخوردار است و با توجه به این ویژگی و نیاز متخصصان رشته‌های
گوناگون به اطلاعات روزآمد، روز به روز بر تعداد این نشریات افزوده
می‌شود. در کشورمان نیز قریب چهار دهه است که رشته کتابداری و
اطلاع‌رسانی به صورت رسمی و در عرصه‌های دانشگاهی تدریس
می‌شود. هرچند که آموزش رسمی این رشته در کشور در مقایسه با
بسیاری از حوزه‌ها از قدمت بسیار طولانی برخوردار نیست اما با توجه به
رسالت این رشته که عمده‌تأمین، ذخیره و بازیابی اطلاعات برای
متخصصان رشته‌های مختلف است، جایگاه مستحکمی یافته است. بر
این اساس سالهاست که دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور در این
رشته به تربیت نیروی انسانی متخصص در دوره‌های کاردانی تا
کارشناسی ارشد و اخیراً نیز دکتری اقدام نموده‌اند. البته همانطور که
می‌دانیم نشر مقالات تخصصی همیشه با هدف دستیابی به اطلاعات
روزآمد و جدید انجام نمی‌شود و در بسیاری از موارد ضرورت‌های

○ مریم اخوتی
(عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان و
دانشجوی دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی)
○ عبدالرضا نوروزی چاکلی
(عضو هیأت علمی دانشگاه شاهد و دانشجوی دکتری
علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی)

حرفه‌ای باعث می‌شود که اعضای هیأت علمی ناچار به ارائه مقالات علمی و پژوهشی در این نشریات باشند. در این رشته نیز همانند سایر رشته‌ها، اعضای هیأت علمی ملزم به انتشار مطالب تحقیقی خود در مجلات علمی و تخصصی هستند. همچنین دانشجویان در مقاطع کارشناسی ارشد و بالاتر نیز در اکثر موارد ناچار به ارائه مقاله‌ای پژوهشی، برگرفته از پایان نامه و انتشار آن در نشریات تخصصی، قبل از فراغت از تحصیل می‌باشند. با توصیفات فوق که همگی بر ضرورت وجود نشریات تخصصی دلالت دارند، آیا هنوز نشریات حوزه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، از مطلوبیت کیفی و کمی لازم برخوردار هستند یا خیر؟ آیا همواره بر عملکرد کیفی و کمی مقالات آن‌ها ارزیابی مستمری صورت می‌پذیرد؟ و آیا به طور مستمر از مسائل و مشکلات آنان اطلاعاتی در اختیار عموم قرار می‌گیرد؟ و... این‌ها سوالاتی هستند که ذهن بسیاری از متخصصان این حوزه را به خود مشغول می‌دارد. اگر نظری به عناوین نشریات تخصصی موجود کشور بیندازیم به آسانی متوجه خواهیم شد که متأسفانه تعداد مجلات منتشر شده حوزه‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی از تعداد انگشتان یک دست تجاوز نمی‌کند. در این میان چندسالی است که مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، پا به عرصه وجود نهاده و در این مدت محدود، از پیشرفت قابل توجه و جایگاه مناسبی در بین کتابداران و اطلاع‌رسانان کشور برخوردار شده است. شاید انتخاب این نشریه برای معرفی، بررسی و ارزیابی در همین راستا باشد.

این نشریه به صورت فصلنامه، منتشر می‌شود و صاحب امتیاز آن آستان قدس رضوی است. اولین شماره این مجله در پاییز ۱۳۷۶ منتشر شد و از آن پس به جز یک وقفه شش ماهه‌ای که در نیمه دوم سال ۱۳۷۷ برای آن به وجود آمد به طور مرتب منتشر شده است. مقالات آن در سال‌های گذشته نیز عمدتاً در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، کتابشناسی، نسخه‌شناسی، آرشیو، شبکه‌های اطلاع‌رسانی و فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بوده است.

عمدتاً هر شماره از این مجله به ترتیب حاوی صفحه عنوان، فهرست مندرجات به زبان فارسی، اصل مقالات به زبان فارسی، چکیده مقالات به زبان فارسی، فهرست مندرجات و چکیده مقالات به زبان انگلیسی و در برخی شماره‌ها نیز اخبار است. فهرست مقالات ده شماره اول و نمایه‌های موضوعی و نویسندگان در شماره یازدهم مجله مذکور منتشر گردیده است. همچنین تاکنون ۱۹ شماره از این مجله منتشر شده و شماره بیستم آن زیر چاپ می‌باشد. بررسی آماری تعداد مقالات منتشر شده شماره‌های گذشته آن نشان می‌دهد که تاکنون در هر شماره به طور متوسط تعداد ۸/۳ عنوان مقاله منتشر شده است. بررسی‌های انجام شده تا پایان شماره ۱۷ نشریه نشان می‌دهد که تعداد مقالات این نشریه تا پایان شماره فوق ۱۴۲ عنوان بوده است که این تعداد به طور کلی توسط ۱۴۷ نویسنده به رشته تحریر درآمده‌اند. ۱۳۱ مورد از این مقاله‌ها توسط یک نویسنده، ۱۰ مقاله به وسیله دو نویسنده و یک مقاله نیز با همکاری سه نویسنده نوشته شده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد اکثر مقالاتی که دارای بیش از یک نویسنده بوده پژوهشی بوده‌اند. تعداد این نوع مقالات ۵ عنوان است. به طور کلی ۱۶ مقاله از

کل مقالات آن، پژوهشی، ۲۲ مقاله آن برگرفته از پایان نامه دانشجویان کارشناسی ارشد و بقیه نیز غیرپژوهشی بوده‌اند. در میان مقالات غیرپژوهشی نیز ۵۰ عنوان گزارش وضعیت و ۳۳ عنوان ترجمه می‌باشد. نمودار شماره یک درج مقالات برگرفته از پایان نامه‌های دانشجویی در مجله فوق را نشان می‌دهد. نشر این نوع مقالات در این مجله از شماره هفتم آن آغاز شده است و همچنان سیر صعودی را طی می‌کند. ۳۷ مقاله از کل مقالات آن توسط کارکنان کتابخانه مرکزی و کتابخانه‌های وابسته به آستان قدس رضوی به رشته تحریر درآمده است. سهم اعضای هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد در مقالات این نشریه تاکنون ۲۶ عنوان بوده است که این تعداد، ۵ مقاله پژوهشی، ۲ مقاله ترجمه و ۱۹ مقاله مروری را در بر می‌گیرد. سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی ۲۸ مقاله در این نشریه منتشر کرده‌اند که از این تعداد ۱۵ مقاله توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و بقیه توسط دانشجویان آن‌ها تدوین شده‌اند. دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه فردوسی نقش فعالی در انتشار مقالات مجله مذکور داشته‌اند به طوری که در مجموع تعداد ۱۶ عنوان مقاله که شامل ۳ مقاله مروری و ۱۳ مقاله ترجمه می‌باشند نتیجه تالیفات آنان بوده است. البته تعدادی از مقالات منتشر شده نیز مربوط به کارکنان و دانشجویان سایر رشته‌های دانشگاه فردوسی می‌باشند. این تعداد ۵ مقاله ترجمه، ۲ مقاله مروری و یک مقاله پژوهشی را در برمی‌گیرد.

همان طور که در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌شود مقالات منتشر شده، در گروه‌های موضوعی زیر قرار می‌گیرند:

- اینترنت و فن‌آوری: ۱۸ عنوان
- آموزش کتابداری: ۱۲ عنوان
- اطلاعات و نیازهای اطلاعاتی: ۱۲ عنوان
- قرآن و نسخه‌های خطی: ۱۱ عنوان
- کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی: ۹ عنوان
- استفاده و رضایت استفاده‌کننده: ۸ عنوان
- توسعه و کتابداری: ۷ عنوان
- معرفی کتابخانه‌ها: ۵ عنوان
- فهرست‌نویسی و رده‌بندی: ۵ عنوان
- خدمات کتابخانه: ۵ عنوان
- کتاب و کتابخوانی: ۵ عنوان
- علم و نظام‌های اطلاع‌رسانی: ۳ عنوان
- آرشیو و مجموعه‌سازی: ۳ عنوان
- آمار و کتابسنجی: ۳ عنوان
- مرجع: ۲ عنوان
- ادبیات کودکان: ۲ عنوان
- مدیریت: ۲ عنوان

بنابراین همانطور که ملاحظه می‌شود عمده‌ترین تأکید نشریه بر چاپ مقالات در موضوعات اینترنت و فن‌آوری و پس از آن نیز آموزش کتابداری، اطلاعات و نیازهای اطلاعاتی، قرآن و نسخه‌های خطی بوده است. در این بین آنچه ذکر آن ضروری به نظر می‌رسد ارتقاء تعداد

مقالات علمی و پژوهشی و کاهش تعداد مقالات ترجمه بوده است که این خود نشانگر رشد کیفی نشریه به شمار می‌رود.

حال با توجه به اطلاعات و آمارهای ارائه شده، با دید روشن‌تری می‌توان به ارزیابی این نشریه پرداخت. شاید همگان بر این واقعیت اتفاق نظر دارند که اعتبار ناشر همواره یکی از مهم‌ترین معیارهای ارزیابی نشریات ادواری به شمار می‌رود. معمولاً در هر حوزه موضوعی، ناشران صاحب نام و معتبری وجود دارند که تجربه و سابقه درخشان آن‌ها را می‌توان معیاری بر بالا بودن کیفیت و اعتبار مجله‌های آن به ویژه مجله‌های علمی تلقی کرد.

برای مثال، ناشران دانشگاهی، انجمن‌های علمی و بسیاری از ناشران با سابقه و مانند آن‌ها مجله‌هایی منتشر می‌کنند که به عنوان منبع اصلی اطلاعات علمی و پژوهشی مورد استفاده قرار می‌گیرند. انتشارات آستان قدس رضوی نیز یکی از ناشران با سابقه در خصوص نشر اطلاعات علمی و پژوهشی به شمار می‌رود. برخورداری از پشتوانه مالی قوی و امکان بهره‌گیری از مشاوره‌های فنی و تخصصی مطلوبی که از طریق گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی در اختیار کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی قرار داده شده است، در سال‌های اخیر این کتابخانه را در مسیر تحولات جدیدی قرار داده است که از جمله نمودهای روشن آن می‌توان به انتشار نشریه تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی که یکی دیگر از ابزارهای مؤثر ارتباط علمی برای استفاده جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران محسوب می‌شود اشاره کرد. البته همان طوری که قبلاً اشاره شد هرچند سابقه انتشار این نشریه چندان طولانی نیست اما امتیازاتی که ناشر مجله در اختیار دارد از مهم‌ترین مؤلفه‌هایی محسوب می‌شوند که معمولاً ناشران نشریات تخصصی برای تداوم انتشار و توسعه کیفی و کمی درصدد کسب آن هستند. درخصوص هیأت تحریریه و سردبیر نشریه نیز چنین شرایطی وجود دارد. اکثر اعضای هیأت تحریریه آن را اعضای هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی طراز اول کشور که عمدتاً نیز دارای سوابق درخشانی درخصوص نشر آثار علمی هستند، تشکیل می‌دهند. سردبیر آن نیز علاوه بر شهرت و اعتبار و تخصص، از نظر سطح علمی نیز دارای درجه استادی در این حوزه می‌باشد و از دانش و تجربه مناسبی در این خصوص برخوردار است.

از نظر نوع برخورد مجله با موضوعات مختلف این حوزه نیز روند پایدار و ثابتی در آن دیده می‌شود. همان طوری که می‌دانیم در ارزیابی یک نشریه ادواری باید شماره‌های پیشین و سابقه آن را بررسی کرد تا نوع و چگونگی برخورد و گرایش نشریه با موضوع و حوزه مربوطه مشخص گردد. این گرایش می‌تواند صرفاً به ارائه اطلاعات پایه محدود بوده یا اطلاعات پژوهشی، آموزشی، ترویجی، گزارشی، خبری، کاربردی و یا ترکیبی از آن‌ها را نیز در برگیرد. درخصوص نشریه حاضر با اطلاعات و آمارهای مقدماتی که ارائه شد می‌توان اذعان داشت که بیشترین گرایش مجله به انتشار مطالب در موضوعات اینترنتی، فن‌آوری و آموزش کتابداری است. البته نشریه گرایش زیادی نیز به چاپ مقالات موضوعات کتابشناسی، نسخه‌شناسی و آرشیو دارد و آن ناشی از اهمیتی است که ناشر برای این موضوعات قائل است. از آن

جایی که کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی دارای مجموعه‌ای غنی از منابع اطلاعاتی است و همواره درصدد دستیابی به آخرین دستاوردهای علمی و پژوهشی در زمینه‌های حفاظت، نگهداری، سازماندهی و دسترسی به منابع آرشیوی است، انتشار مقالات این حوزه را در دستور کار خود دارد. اگر بخواهیم فراتر از گرایش موضوعی نشریه و به نوع مقالات آن نظری بیفکنیم، مشاهده خواهیم نمود که مقالات پژوهشی، سهم بسیاری در بین انواع مقالات منتشر شده دارند، به طوری که این نشریه به تازگی موفق به کسب درجه علمی - ترویجی از وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری گردیده است. کیفیت مقالات و اطلاعات ارائه شده نیز در سطح قابل قبولی قرار دارد. در اکثر موارد سطح علمی، شیوه بیان، ساختار، میزان پرداختن به جزئیات، تازگی و روزآمد بودن مقالات و اطلاعاتی که ارائه می‌شود در سطح مناسبی قرار دارد و تناسبی معقول و منطقی بین درصد مقالات تألیفی نسبت به مقالات ترجمه‌ای، پژوهشی یا غیرپژوهشی، خبری، توصیفی و غیره برقرار بوده و نشریه از یک‌سونگری و یک‌بعدی بودن به دور است.

یکی دیگر از معیارهای ارزیابی نشریات ادواری بررسی ارزش استنادی مقالات آن با استفاده از شیوه تحلیل استنادی است. به عبارت دیگر یکی از مهم‌ترین معیارهای اعتبار یک نشریه میزان استنادها به مقالات مندرج در آن، در طول زمان است. بدیهی است که هرچه مقالات موجود در یک نشریه در طول یک دوره زمانی، بیشتر از سایر نشریات موجود در همان موضوع، مورد استناد قرار گرفته باشند، می‌توان نتیجه گرفت که آن نشریه نقش مهم‌تر و مؤثرتری در حوزه موضوعی موردنظر داشته است. معمولاً جامعه علمی، اعتبار علمی نشریات را از طریق نمایه‌نامه‌ها، گزارش‌ها و بررسی‌نامه‌هایی که عموماً با تکیه بر شیوه تحلیل استنادی و بررسی‌های آماری این وظیفه را عهده‌دار هستند و سهم رهبران هر رشته در تألیف مقالات نشریات تخصصی آن رشته را نشان می‌دهند، تعیین می‌کنند. از آن جایی که در کشور ما جای چنین نشریه‌ای که به طور دقیق به بررسی مقالات نشریات از این منظر همت گمارد، خالی است لذا نمی‌توان به یقین در این خصوص سخن گفت. در کشور ما به جز نشریاتی همچون نمایه که به ارائه نمایه‌ای عناوین مقالات می‌پردازد و همچنین تعداد معدودی مجله نقد و بررسی همچون کتاب ماه، کیهان فرهنگی و مانند آن که به نقد و بررسی عام کتاب‌ها و گاه‌گاهی نیز نشریات ادواری می‌پردازند، نشریه‌ای که اختصاصاً به شیوه تحلیل استنادی این وظیفه را بر دوش داشته‌باشد وجود ندارد و جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران نیز همچون سایر حوزه‌های علمی کشور از شناخت نشریات هسته‌ای در رشته خود، بی‌بهره است. این در حالی است که امروزه نشریات ارزنده‌ای همچون SCI در موضوعات مختلف به تحلیل استنادی مقالات و نشریات آن‌ها می‌پردازد و ابزار بسیار مؤثری برای اهل علم در اقصی نقاط جهان به شمار می‌رود. اما با تمام این اوصاف بررسی‌های نگارندگان تا حدی بر استناد مقالات این نشریه، توسط جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور گواهی می‌دهد. همچنین نگارندگان از طریق ارتباطاتی که با دفتر این نشریه برقرار نموده‌اند مطلع شده‌اند که در یک یا دو شماره آینده این نشریه نمایه کاملی از کلیه مقالات منتشر شده آن

از ابتدا تا حال درج خواهد شد. هرچند که این امر میزان ارزش استنادی آن را روشن نخواهد ساخت اما امکان بررسی آماری جنبه‌هایی از مقالات، همچون گرایش‌های موضوعی آن‌ها، را برای همگان میسر خواهد ساخت.

انتشار به موقع نیز به عنوان یکی از عوامل اعتبارسنجی نشریات تخصصی همواره مورد تأکید منتقدان قرار داشته است. البته انتشار به موقع تا حد زیادی با اعتبار ناشر، سردبیر و هیأت تحریریه پیوند دارد، اما نظر به اهمیتی که متخصصان برای این جنبه قائل هستند، معمولاً به طور مجزا و در سرفصلی جداگانه بدین مقوله پرداخته می‌شود. چرا که بعضی از نشریات ادواری به دلیل ضعف مدیریت و یا به علت مشکلات دیگر، مثل تنگناها و بحران‌های مالی یا ناتوانی در فراهم‌آوری به موقع مطالب و مقالات موردنظر، در زمان مقرر چاپ و توزیع نشده و گاهی انتشار شماره بعدی آن‌ها ممکن است مدت‌ها به تأخیر افتد و این تأخیرها و بی‌نظمی‌ها از معایب و نقاط ضعف نشریه، محسوب شده و

می‌تواند بر نتیجه ارزیابی آن تأثیر منفی داشته باشد. درخصوص فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی شاید دلایلی که این نشریه از نظر انتشار به موقع دارای وقفه‌های طولانی قابل توجهی نبوده است را بتوان به صورت زیر برشمرد:

۱. دارا نبودن سابقه طولانی، کار قضاوت دقیق این امر را با دشواری روبرو می‌سازد. شاید مقایسه این جنبه از نشریه

فوق با سایر نشریات تخصصی مشابه که دارای قدمتی طولانی‌تر هستند با میزانی از سوگیری همراه باشد، زیرا ممکن است هریک از نشریات مشابه نیز قریب به یقین در دوره‌های چند ساله دارای تأخیرهای طولانی نبوده‌اند، اما باتوجه به قدمت آن‌ها در دهه‌های پیشین دیگر ممکن است که بارها دچار وقفه‌های طولانی شده باشند.

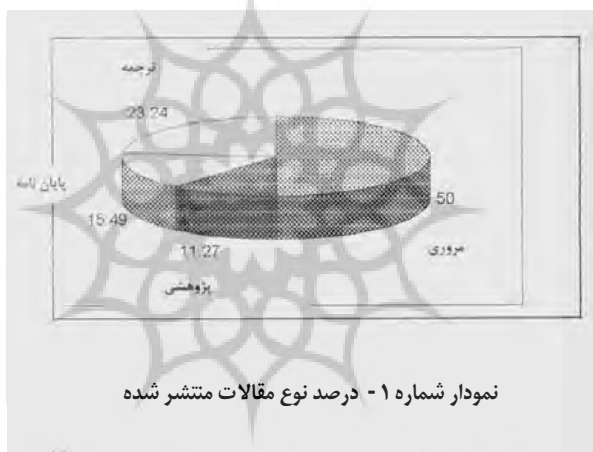
۲. از آن جایی که انتشار به موقع نشریه، خصوصاً در کشور ما، تا حد زیادی تابع بضاعت مالی ناشران است و ناشر این نشریه نیز از شرایط مالی خوبی برخوردار است، لذا از این نظر، دلیلی برای ایجاد وقفه‌های طولانی در انتشار آن وجود نداشته است.

۳. از دیگر ملزومات انتشار به موقع نشریات، دریافت به موقع و کافی مقالات مناسب و قابل چاپ است. همان طور که می‌دانیم با توجه به تعداد محدود نشریات تخصصی کتابداری در کشور که متأسفانه از تعداد انگشتان یک دست نیز تجاوز نمی‌کند و همچنین عده زیاد متخصصان و محققان این حوزه، معمولاً از نظر تعداد مقالات علمی و مناسب که از قابلیت چاپ و انتشار برخوردار باشند مشکلی وجود ندارد. لذا از این نظر نیز دلیلی برای ایجاد وقفه‌های طولانی در انتشار آن وجود نداشته است.

از دیگر مسائلی که درخصوص نشریه حاضر می‌توان اظهار داشت، حق اشتراک نازل آن نسبت به نشریات مشابه است که امکان اشتراک آن را حتی برای دانشجویان این رشته نیز فراهم ساخته است. البته هرچند قیمت، معیار مناسبی برای ارزیابی یک نشریه محسوب نمی‌شود اما اگر بخواهیم از دیدگاهی دیگر به مسأله بنگریم خواهیم دید که یک نشریه هرچند مطلوب اگر دارای حق اشتراکی فراتر از حد متعارف باشد، باعث خواهد شد تا اشخاص رغبت چندانی برای اشتراک دائم آن در خود احساس نکنند. لذا این امر مستقیماً بر تعداد استفاده‌کنندگان دائم آن تأثیر خواهد گذاشت.

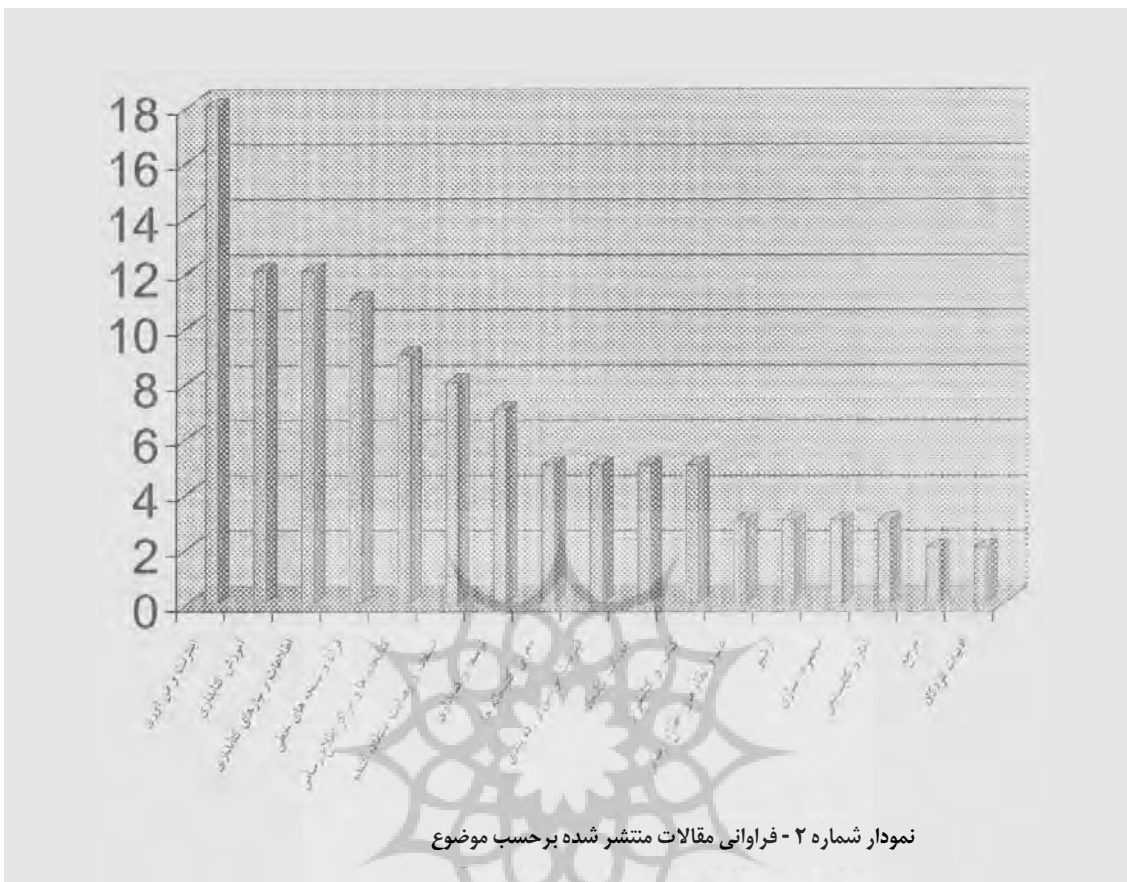
کیفیت فیزیکی یا مشخصات ظاهری نشریه نیز از جمله معیارهای ارزیابی یک نشریه به شمار می‌رود. مشخصات ظاهری این نشریه مثل قطع، کیفیت کاغذ، جلد، صفحه آرایی و تصویر در حد متعارف نشریات فارسی است. البته این نشریه فاقد تصاویر رنگی است و عمده تصاویر آن را نیز جداول و نمودارهایی تشکیل می‌دهند که در مقالات علمی و پژوهشی ارائه می‌شوند.

البته شاید بتوان میزان اطلاع‌رسانی نشریات در محافل علمی و تخصصی را نیز به عنوان یک عامل جهت ارزیابی آن‌ها در نظر گرفت. در این صورت علی‌رغم نکات مثبتی که تاکنون مورد اشاره قرار گرفت باید اظهار داشت که متأسفانه نشریه حاضر از نظر اطلاع‌رسانی، امور تبلیغی و رسیدگی به امور مشترکین در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. قرار داشتن دفتر

نشریه در شهرستان و دوری از پایتخت، دسترسی به موقع به تک شماره‌های آن را برای اشخاص و حتی در بسیاری از مواقع نیز اشتراک دائم آن را برای کتابخانه‌ها و سایر علاقه‌مندان با دشواری فراوان روبرو ساخته است. همچنین نکته دیگر دسترسی به آرشیو شماره‌های گذشته آن است. در این خصوص نیز عموماً مشکلات عدیده‌ای وجود داشته و سیاست روشنی برای دریافت دوره‌های گذشته نشریه دیده نمی‌شود که امیدواریم ذکر نکات فوق گامی در جهت شناسایی و رفع این موانع باشد.

امروزه میزان توجه نشریات به محیط الکترونیکی را نیز جزو معیارهای ارزیابی آن‌ها محسوب می‌کنند. در این خصوص معمولاً انتظار می‌رود که حداقل دسترسی به شماره‌های پیشین یک نشریه، علاوه بر قالب چاپی، با قالب‌های الکترونیکی، به طور مستقیم از طریق شبکه و یا غیرمستقیم از طریق دیسک‌های فشرده امکان‌پذیر باشد. در این زمینه نیز در این نشریه همچون بسیاری از نشریات تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور، هیچگونه برنامه و خط مشی مدونی دیده نمی‌شود. لذا توجه به این جنبه نیز امروزه از اهمیت فراوانی برخوردار است که نشریات تخصصی این حوزه نیز باید در توسعه و

تحقیقات و فن آوری دارای درجه علمی - پژوهشی نیستند. البته این که آیا معیارهای وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری در اختصاص درجه‌های علمی به نشریات تخصصی تا چه حد با واقعیت‌های علمی و اجتماعی موجود سازگاری دارد، خود مقوله دیگری است که در حد این مقاله نمی‌گنجد. اما نکته قابل ذکر این است که عملاً برای ارتقای درجه علمی اعضای هیأت علمی هر رشته، درج مقالات علمی و پژوهشی آن‌ها در مجلات علمی و پژوهشی آن حوزه به عنوان یک معیار اصلی مورد نظر قرار می‌گیرد و این در حالی است که جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، از داشتن حتی یک نشریه دارای درجه علمی و پژوهشی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری محروم است. حال با این اوصاف، نشریاتی همچون فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی که از کادر علمی، هیأت داوران، هیأت تحریریه و سردبیر ماهر، متخصص، آگاه و باتجربه و از ناشری که همواره از غنای مالی خود در راستای نشر آثار مفید علمی استفاده نموده و در این راه پیشگام نیز بوده است، سود می‌جوید و بر این اساس مهم‌ترین بسترهای لازم برای توسعه را که اکثر نشریات تخصصی در صدد کسب آن هستند، دارا می‌باشند، انتظار می‌رود تا بیش از پیش در راستای غنا و توسعه علمی نشریه و نشر مقالات مربوط به عرصه‌های متنوع این حوزه، گام بردارند.

مطابقت خود با شرایط حاضر، تلاش‌های مضاعفی را به انجام برسانند. از جمله نکات قابل ذکر ارائه چکیده مقالات به زبان انگلیسی است که معمولاً در صفحات پایانی هر شماره درج می‌شود. ارائه این چکیده‌ها به زبان انگلیسی که عموماً توسط نویسندگان آن‌ها تهیه می‌شوند و از این نظر نیز دارای اهمیت فراوانی است در دقت، کیفیت، و سرعت نمایه‌سازی مطلوب آن‌ها توسط پایگاه‌ها و نشریاتی که کار نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی این مقالات را عهده‌دار هستند تأثیر مستقیمی خواهد داشت.

کلام آخر

در سخن پایانی می‌توان اظهار داشت که هرچند یکی از ملاک‌های پویایی هر حوزه علمی، کمیت و کیفیت نشریات ادواری تخصصی آن حوزه است، اما بنا به دلایل متعددی تعداد نشریات تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی در کشور ما از شمار مطلوبی که در حد متخصصان این رشته باشد، برخوردار نیست. عمده این نشریات نیز توسط سازمان‌هایی منتشر می‌شود که یا به دلایل مالی و یا به علت‌های دیگر از جمله ضعف‌ها و تغییر و تحولات مدیریت، دائماً در حال دگرگونی هستند و از وضعیت انتشار یکنواخت و مطلوبی برخوردار نیستند. در بین معدود نشریاتی که در این حوزه در کشور انتشار می‌یابند تنها سه نشریه دارای درجه علمی - ترویجی از وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری می‌باشند و هیچ یک از نشریات مزبور نیز از نظر وزارت علوم،